УДК 316.46:37.022]:[378.046-021.68:005]:3.082]](045)Н56
DOI 10.32840/1992-5786.2019.63-2.23

С. І. Нестуля

кандидат історичних наук,
доцент кафедри управління персоналом та економіки праці,
директор
Навчально-наукового інституту лідерства
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ДИДАКТИЧНОЇ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ІЗ МЕНЕДЖМЕНТУ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ УНІВЕРСИТЕТУ

Статтю присвячено результатам педагогічного експерименту щодо експериментальної перевірки ефективності дидактичної системи формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту в освітньому середовищі університету, яка складається з таких підсистем: концептуально-цільової, що включає мету дидактичної системи; соціальне замовлення на висококваліфікованих фахівців галузі знань 07 «Управління та адміністрування спеціальності», 073 «Менеджмент»; стратегію розвитку університету, концепцію, методологічні підходи, дидактичні та специфічні принципи формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту; структурно-змістової, яка відображає зміст освіти майбутніх бакалаврів із менеджменту, спрямований на формування їх лідерської компетентності; процесуально-технологічної, яка містить технологічне забезпечення процесу формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів з менеджменту – педагогічні технології, форми, методи, засоби навчання, найбільш сприятливі для успішного формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту в освітньому середовищі університету та позиціонує вивчення дисципліни «Основи лідерства» як дидактичний проект; мотиваційної, яка виокремлена з метою розвитку мотивації до лідерства, забезпечення позитивної мотивації до навчання та майбутньої професійної діяльності, процесу формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту під час навчання в університеті у цілому; діагностико-результативної, яка забезпечує моніторинг сформованості лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту в освітньому середовищі університету за допомогою критеріально-рівневого та діагностичного інструментарію. Зафіксовано позитивну динаміку у рівнях сформованості лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту в освітньому середовищі університету після формувального етапу педагогічного експерименту.

Ключові слова: лідерська компетентність, бакалавр, менеджмент, дидактична система, педагогічний експеримент.

Постановка проблеми. Особливим пріоритетом українського сьогодення постає формування менеджерів для галузей управління організаціями та їх підрозділами, лідерів-професіоналів, готових і здатних свою управлінську діяльність усвідомлювати і здійснювати як процес щоденного служіння українському суспільству, країні, державі. Стратегічне завдання закладів вищої освіти полягає у пошуку й запровадженні нових підходів до професійної підготовки майбутніх бакалаврів із менеджменту для системного розвитку їхньої лідерської компетентності. Відтак, потребує переосмислення процес дидактичної підготовки майбутніх бакалаврів із менеджменту у вітчизняних закладах вищої освіти на засадах лідерської управлінської парадигми; зростає значущість пошуків нових дидактичних умов формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менедж-

менту, до підготовки сучасних менеджерів-лідерів в освітньому середовищі університету.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З огляду на те, що існуючі теоретичні та практичні підходи до проблеми формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів з менеджменту (О. Бойко, Н. Бабкова-Пилипенко, Т. Вежевич, Б. Головешко, Л. Грень, В. Жигір, А. Зоріна, О. Кін, Ю. Кращенко, Н. Мараховська, В. Михайличенко, В. Локшин, О. Маковський, О. Романовський, Н. Семенченко, Р. Сопівник, Н. Сушик, О. Уманський, В. Ягоднікова та інші) зробили свій вагомий внесок у професійну підготовку лідерів-управлінців, недостатньо досліджено питання дидактичних засад формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту.

Актуальність, складність та багатоаспектність проблеми дослідження зумовлюють

необхідність розробки та експериментальної перевірки ефективності дидактичної системи формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту в освітньому середовищі університету як одного із найбільш оптимальних шляхів її вирішення.

Мета статті: висвітлити результати експериментальної перевірки ефективності дидактичної системи формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту в освітньому середовищі університету.

Виклад основного матеріалу. На основі аналізу наукової літератури (фундаментальні студії з вивчення проблем лідерства у педагогіці – О. Бойко, Н. Бабкова-Пилипенко, Т. Вежевич, Б. Головешко, Л. Грень, В. Жигір, А. Зоріна, О. Кін, Ю. Кращенко, В. Михайличенко, В. Локшин, О. Маковський, О. Романовський, Н. Семенченко, Р. Сопівник, Н. Сушик, О. Уманський, В. Ягоднікова; науково-педагогічні підходи до формування лідерської компетентності – В. Гладкова, О. Дяків, О. Єрмоленко, С. Козловська, Ю. Коломійченко, В. Лугова, С. Максименко, Н. Мараховська, В. Марченко, Г. Падурець, С. Прохоровська, Ю. Петрова, Н. Радіна, О. Хвисюк, І. Чудаєва; теоретичні та практичні підходи до формування лідерських якостей майбутніх менеджерів – М. Діденко, Г. Кот, В. Локшин, О. Пилипчук, В. Саляхов, О. Хмизова, Л. Шигапова, О. Яценко) теоретично обґрунтовано дидактичну систему формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту в освітньому середовищі університету, яка містить такі підсистеми:

концептуально-цільову, яка включає мету дидактичної системи; соціальне замовлення на висококваліфікованих фахівців галузі знань 07 «Управління та адміністрування спеціальності», 073 «Менеджмент»; стратегію розвитку університету, концепцію, методологічні підходи, дидактичні та специфічні принципи формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту;

структурно-змістову, яка відображає зміст освіти майбутніх бакалаврів із менеджменту, спрямований на формування їх лідерської компетентності, як чітко окреслену систему теоретичних знань та практичних умінь і навичок, якими повинні і можуть оволодіти студенти за певний час, відведений на вивчення дисципліни «Основи лідерства» – фундаментальний компонент, та прикладний компонент, який передбачає збагачення змісту дисциплін, що опосередковано торкаються проблеми формування лідерської компетентності, включає розробку та реалізацію програми розвитку лідерських якостей науково-педагогічних працівників і студентів в освітньому середовищі університету як під-

силуючої складової формування особистісного компоненту лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту;

процесуально-технологічну, яка містить технологічне забезпечення процесу формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту – педагогічні технології, форми, методи, засоби навчання, найбільш сприятливі для успішного формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту в освітньому середовищі університету та позиціонує вивчення дисципліни «Основи лідерства» як дидактичний проект;

мотиваційну, яка виокремлена з метою розвитку мотивації до лідерства, забезпечення позитивної мотивації до навчання та майбутньої професійної діяльності, процесу формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту під час навчання в університеті у цілому і є 3-компонентною (компоненти «Засоби навчання», «Методи навчання», «Форми навчання»), що представляє собою дидактичний інструментарій, який доцільно використовувати в освітньому процесі сучасного університету, забезпечувати створення ситуацій успіху у навчальній діяльності та території успіху університету загалом;

діагностико-результативну, яка забезпечує моніторинг сформованості лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту в освітньому середовищі університету за допомогою критеріально-рівневого інструментарію (когнітивний, інтегративно-діяльнісний, особистісний критерії та їхні показники, високий, середній та низький рівні) та діагностичного інструментарію, представленого пакетом комплексних контрольних робіт (завдань), тематикою курсових робіт та методичними рекомендаціями щодо їх виконання та системою інтерактивного тестування студентів у режимі он-лайн (сторінка відкритого доступу «Лідерський потенціал»), що відображає динаміку сформованості лідерської компетентності.

Виокремлено та схарактеризовано дидактичні умови формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту: 1) фундаменталізація процесу формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту шляхом введення до навчальних планів дисципліни «Основи лідерства»; 2) розробка та реалізація програми розвитку лідерських якостей науково-педагогічних працівників і студентів в освітньому середовищі університету; 3) використання технології освітнього проекту для формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту в освітньому середовищі університету; 4) провайдинг тренінгових технологій в освіт-

ньому середовищі університету; 5) посилення позитивної мотивації до формування лідерської компетентності в освітньому середовищі університету як території успіху.

Проведення педагогічного експерименту передбачало виконання низки *завдань*: 1) проаналізувати дидактичний супровід процесу формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту в освітньому середовищі університету; 2) дослідити ставлення науково-педагогічних кадрів та студентів університетів до проблеми формування лідерської компетентності; 3) з'ясувати рівень готовності науково-педагогічних кадрів університетів до вирішення проблеми формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту в освітньому середовищі університету; 4) визначити вибірку, яка є репрезентативною для сукупності досліджуваних явищ і процесів; 5) провести констатувальне діагностування студентів спеціальності 073 «Менеджмент галузі знань», 07 «Управління та адміністрування» щодо рівнів сформованості їх лідерської компетентності; 6) розробити та впровадити дидактичну систему формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту в освітньому середовищі університету; 7) провести формувальний етап експерименту, здійснити інтерпретацію отриманих результатів (кількісно-якісний аналіз результатів експерименту, опис отриманих результатів та їх інтеграція в освітній процес, визначення ефективності експериментальної роботи).

Таким чином, цілеспрямовані зміни, які були теоретично спроектовані нами і внесені до традиційного процесу підготовки студентів за спеціальністю 073 «Менеджмент галузі знань», 07 «Управління та адміністрування» у вітчизняних ЗВО, дозволили провести експериментальне дослідження, що мало на меті з'ясувати ефективність розробленої дидактичної системи.

У педагогічному експерименті брали участь науково-педагогічні працівники та студенти 9 вітчизняних ЗВО у 6 областях України (Полтавська, Харківська, Сумська, Київська, Львівська, Запорізька), що дозволило дотриматися репрезентативності вибірки: Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»; Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»; Сумський національний аграрний університет; Київський університет імені Бориса Грінченка; Класичний приватний університет (м. Запоріжжя); Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»; Львівський торговельно-економічний університет; Київський національний тор-

говельно-економічний університет; Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана.

Науково-методичним підґрунтям для планування, проведення та обробки результатів експериментальної частини дисертації став науковий доробок В. Беспалька [1], І. Белкіна [2], Л. Бондарєвої [3], С. Гончаренка [4], М. Гриньової [5], Л. Дибкової [6], О. Жданової-Неділько [7], О. Жосана [8], С. Калашнікової [9], Н. Кононец [10], О. Романовського [11]. Програму проведення педагогічного експерименту було розроблено з урахуванням рекомендацій вітчизняних учених (Таблиця 1).

З урахуванням того, що лідерська компетентність майбутнього бакалавра із менеджменту розглядається у дослідженні як складне утворення, яке визначається єдністю та взаємообумовленістю таких структурних компонентів, як когнітивний, інтегративно-діяльнісний та особистісний, визначимо такі критерії сформованості лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту: *когнітивний, інтегративно-діяльнісний та особистісний*, які відповідають визначеним структурним компонентам, а також рівні – *низький, середній та високий*.

Когнітивний критерій сформованості лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту – ступінь сформованості знань, якими має володіти студент, щоб бути лідером у процесі навчання в університеті та у майбутній професійній діяльності.

Інтегративно-діяльнісний критерій сформованості лідерської компетентності – це ступінь сформованості організаційних і комунікативних умінь, які забезпечують здатність майбутніх бакалаврів із менеджменту інтегрувати діяльність групи як єдиної команди, застосовувати набуті знання на практиці у майбутній професійній діяльності менеджера-лідера.

Особистісний критерій сформованості лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту – це ступінь сформованості лідерських рис та якостей, необхідних для успішних управлінців вищої ланки.

Результати констатувального та формувального етапів педагогічного експерименту щодо сформованості лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту в освітньому середовищі університету відображено у Таблиці 2.

Як свідчать її дані, за *когнітивним критерієм* високий рівень сформованості лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту у студентів КГ зріс на 1,33%, у той час як в ЕГ зріс на 16,09%; середній рівень у КГ студентів зріс на 0,66%, у той час як в ЕГ зріс на 6,07%; низький рівень у КГ студентів

знизився на 1,99%, у той час як в ЕГ знизився на 22,16%.

За інтегративно-діяльнісним критерієм високий рівень сформованості лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту у студентів КГ зріс на 0,83%, у той час як в ЕГ зріс на 21,84%; середній рівень у КГ студентів зріс на 0,83%, у той час як в ЕГ зріс на 9,03%; низький рівень у КГ студентів знизився

на 1,66%, у той час як в ЕГ знизився на 30,87%.

За особистісним критерієм високий рівень сформованості лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту у студентів КГ зріс на 0,83%, у той час як в ЕГ зріс на 32,68%; середній рівень у КГ студентів зріс на 1,49%, у той час як в ЕГ зріс на 10,18%; низький рівень у КГ студентів знизився на 2,32%, у той час як в ЕГ знизився на 42,86%.

Таблиця 1

Програма педагогічного експерименту

Етапи	Мета та завдання етапу експерименту	Джерела дослідження	Методи дослідження, діагностичний інструментарій
Теоретико-аналітичний (2010-2012)	Здійснити теоретичний аналіз стану досліджуваної проблеми, уточнити і розкрити основні дефініції дослідження, визначити структурні компоненти лідерської компетентності. Проаналізувати дидактичний супровід процесу формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту в освітньому середовищі університету.	Література з філософії освіти, історії розвитку лідерства та теорій лідерства, педагогіки, дидактики, монографії, дисертації, словники, енциклопедії, довідкові матеріали, навчально-методична література.	Теоретичний аналіз, синтез, порівняння, узагальнення. Бесіди з викладачами та студентами. SWOT-аналіз.
Пошуково-підготовчий (2012-2014)	Вивчити специфіку дидактичної підготовки майбутніх бакалаврів із менеджменту в освітньому середовищі сучасного університету. Дослідити ставлення науково-педагогічних кадрів та студентів університетів до проблеми формування лідерської компетентності. Виявити та реалізувати організаційно-педагогічні умови формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту в освітньому середовищі університету (стартові умови). Розробити дидактичну систему та змодельовати її. Визначити критеріально-рівневий та діагностичний інструментарій.	Освітнє середовище університету. Науково-педагогічна та навчально-методична література з проблеми дослідження, матеріали наукових конференцій, монографій, дисертацій. Нормативна документація ЗВО, інформаційні пакети ЄКТС, освітні програми, навчальні плани, робочі програми навчальних дисциплін тощо.	Аналітико-синтетичний метод, педагогічне спостереження, узагальнення, систематизація, інтерв'ю у фокус-групах, глибоке інтерв'ю, моделювання.
Констатувальний (2014-2016)	Визначити експериментальну базу педагогічного експерименту. Здійснити розподіл студентів спеціальності 073 «Менеджмент галузі знань», 07 «Управління та адміністрування» на КГ та ЕГ. Підготувати викладачів до експериментальної роботи. Провести констатувальне діагностування студентів рівнів сформованості їх лідерської компетентності.	Науково-педагогічна література, інтернет-ресурси, освітнє середовище університету. Освітній процес у ЗВО.	Пакет ККР (когнітивний критерій). Курсова робота (інтегративно-діяльнісний критерій). Система інтерактивного тестування студентів у режимі он-лайн (сторінка відкритого доступу «Лідерський потенціал»). Педагогічне спостереження. Статистичні методи.
Формувальний (2016-2018)	Здійснити апробацію дидактичної системи формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту в освітньому середовищі університету. Встановити наявність або відсутності різниці у рівнях сформованості лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту в КГ та ЕГ. Здійснити обробку отриманих результатів за допомогою методів математичної статистики. Визначити ефективність дидактичної системи.	Навчально-методичне забезпечення формувального експерименту (НМКД «Основи лідерства»). Стратегія розвитку Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі». Концепція формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту в освітньому середовищі університету.	Визначений діагностичний інструментарій. Педагогічний експеримент, порівняння, узагальнення, педагогічне спостереження. Метод експертних оцінок. Статистичні методи. Комп'ютерне моделювання (моделі BPwin).

Здійснений аналіз зафіксував, що в ЕГ найбільш суттєві зрушення відбулися за *особистісним* (ступінь сформованості лідерських рис та якостей, необхідних для успішних управлінців вищої ланки) та *інтегративно-діяльним* (ступінь сформованості організаційних і комунікативних умінь, які забезпечують здатність майбутніх бакалаврів із менеджменту інтегрувати діяльність групи як єдиної команди, застосовувати набуті знання на практиці у майбутній професійній діяльності менеджера-лідера) критеріями.

Це дає підстави для висновку, що реалізації дидактичної системи формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту в освітньому середовищі університету здебільшого сприяли формуванню у студентів ЕГ лідерської спрямованості, лідерського потенціалу, харизми, впливовості, зануреності у справу, відповідальності, налаштованості й готовності до змін, прагнення до успіху, задоволеності від роботи, прагнення до отримання визнання в колективі, самовдосконалення, ініціативності, гнучкості, самостійності, потреби

в досягненнях, комунікабельності, енергійності, працездатності, допитливості, мотивації до лідерства, до успіху й наполегливості у досягненні мети (*особистісний критерій*: середній рівень +10,18% в ЕГ та +1,49 в КГ, високий рівень +32,68% в ЕГ та +0,83% в КГ).

Водночас, упровадження дидактичної системи формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту в освітньому середовищі університету, особливо процесуально-технологічної її підсистеми, сприяло також набуттю студентами ЕГ умінь виявляти лідерський потенціал, застосовувати на практиці лідерські вміння, принципи відповідальності і служіння людям, визначати основні особистісні якості лідера, розвивати лідерський потенціал, вирізняти дію «установки особистості» на поведінку послідовників, використовувати ефективні методи виходу зі стресових, конфліктних і кризових ситуацій, підвищувати ефективність команди, вступати у контакт із людьми, керувати ініціативою контакту, бачити і розуміти особистість, використовувати тактики розумного переконання, позбавлятися категоричних форм

Таблиця 2

Результати діагностики рівнів сформованості лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту (до та після педагогічного експерименту)

Критерії	Рівні	До експерименту				Після експерименту			
		КГ (чол., %)		ЕГ (чол., %)		КГ (чол., %)		ЕГ (чол., %)	
Когнітивний	низький	127	21,03%	158	25,94%	115	19,04%	23	3,78%
	середній	349	57,78%	332	54,52%	353	58,44%	369	60,59%
	високий	128	21,19%	119	19,54%	136	22,52%	217	35,63%
Інтегративно-діяльний	низький	231	38,25%	260	42,69%	221	36,59%	72	11,82%
	середній	276	45,69%	264	43,35%	281	46,52%	319	52,38%
	високий	97	16,06%	85	13,96%	102	16,89%	218	35,80%
Особистісний	низький	347	57,45%	373	61,25%	333	55,13%	112	18,39%
	середній	183	30,30%	169	27,75%	192	31,79%	231	37,93%
	високий	74	12,25%	67	11,00%	79	13,08%	266	43,68%
Загальний рівень сформованості	низький	235	38,91%	264	43,30%	223	36,92%	69	11,33%
	середній	269	44,59%	255	41,87%	275	45,59%	306	50,30%
	високий	100	16,50%	90	14,83%	106	17,49%	234	38,37%

мислення, формувати команду, домагатися мети і вирішення поставлених завдань, відкривати свою свідомість новим ідеям та перспективам, встановлювати відносини співробітництва, налаштовуватися на зміни (*інтегративно-діяльнісний критерій*: середній рівень + 9,03% в ЕГ та + 0,83 в КГ, високий рівень + 21,84% в ЕГ та + 0,83% в КГ).

Такі значні результати в ЕГ були досягнуті тому, що до процесу підготовки майбутніх бакалаврів із менеджменту було включено технології освітнього проекту, комплекс тренінгових технологій, програму розвитку лідерських якостей науково-педагогічних працівників і студентів в освітньому середовищі університету, які спрямовувалися не лише на процес оволодіння студентами конкретними інструкціями щодо формування їх лідерської компетентності, але й на процес пошуку, створення, мобільного реагування на ситуації, у яких має діяти менеджер як лідер, та креативного їх вирішення. За таким підходом підготовка студентів набула інших якостей і мала за мету сприяти формуванню і розвитку професійно-значущих інтелектуальних якостей майбутніх бакалаврів із менеджменту, їх лідерської поведінки в умовах, максимально наближених до реальної професійної діяльності.

Дещо нижчі показники за *когнітивним критерієм* (середній рівень + 6,07% в ЕГ та + 0,66 в КГ, високий рівень + 16,09% в ЕГ та + 1,33% в КГ) вказують, що у процесі формування лідерської компетентності студенти надавали перевагу отриманню навичок лідерської поведінки, ніж теоретичним відомостям із сучасних концепцій лідерства. Водночас приріст у 16,09% в ЕГ можна вважати досить високим показником ефективності структурно-змістової підсистеми дидактичної системи формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту в освітньому середовищі університету, впровадження якої забезпечило набуття студентами ЕГ системи знань від сучасних теорій лідерства, психологічних особливостей лідерства, теоретичних основ ефективного лідерства до технологій командного управління, стилів управління, способів вироблення й удосконалення власного стилю управління, практичних методів ефективного управління в умовах ризику та невизначеності.

Узагальнені результати діагностики рівнів сформованості лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту до та після педагогічного експерименту засвідчили, що динаміка змін загального рівня сформованості лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту після формувального етапу є наступною: високий рівень у КГ студентів зріс на 0,99%, а в ЕГ – на 23,54%; середній рівень у

КГ зріс на 1,00%, а в ЕГ – на 8,43%. Найбільш суттєво змінилися показники низького рівня: в ЕГ кількість студентів зменшилась на 31,97%, у той час як в КГ – лише на 1,99%.

Статистична перевірка за допомогою критерію Пірсона χ^2 ($\chi^2_{\text{емп}} = 131,04 > \chi^2_{\text{крит}} = 7,81$) дає змогу стверджувати, що реалізована дидактична система формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту в освітньому середовищі університету сприяє зростанню загального рівня сформованості лідерської компетентності студентів спеціальності 073 «Менеджмент галузі знань», 07 «Управління та адміністрування».

Висновки і пропозиції. Запропонована дидактична система формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту в освітньому середовищі університету, яка враховує одночасність та неперервність включення усіх її підсистем, є ефективною, що підтверджується представленою вище статистичною обробкою експериментальних даних. Отже, представлений якісний та кількісний аналіз отриманих результатів зафіксував позитивну динаміку рівнів сформованості лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту стосовно визначеної системи критеріїв та їх показників, яка відбулася під час експериментальної перевірки розробленої дидактичної системи.

Подальші наукові розвідки та дослідження будуть присвячені вивченню інших дидактичних умов та вдосконаленню розробленої дидактичної системи формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту в освітньому середовищі університетів.

Список використаної літератури:

1. Беспалько В.П. Элементы теории управления процессом обучения. Ч. 2 (Измерение качества процесса обучения): материалы лекций, прочитанных в Политехническом музее на факультете программированного обучения. Москва : Знание, 1971. 72 с.
2. Белкін І.В. Педагогічні умови використання ділових ігор у професійній підготовці менеджерів маркетингових комунікацій у вищих навчальних закладах. (Дис. канд. пед. наук). Вінниця, 2017. 258 с.
3. Бондарева Л.І. Навчальний тренінг як засіб професійної підготовки майбутніх менеджерів організацій в економічних університетах. (Дис. канд. пед. наук). Київ. 2007.
4. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям. Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2010. 308 с.
5. Гриньова М.В. Саморегуляція: навч.-метод. посіб. Полтава : АСМІ, 2008. 286 с.

6. Дибкова Л.М. Теоретико-методичні засади системи оцінювання результатів навчальної діяльності студентів економічних спеціальностей. (Дис. докт. пед. наук). Київ, 2016. 465 с.
7. Жданова-Неділько О.Г. Дидактичні основи навчальної взаємодії викладача і студента в процесі вивчення педагогічних дисциплін. (Дис. докт. пед. наук). Полтава, 2016. 483 с.
8. Жосан О.Е. Педагогічний експеримент: навч.-метод. посіб. Кіровоград : Видавництво КОІППО імені Василя Сухомлинського, 2008. 72 с.
9. Калашнікова С.А. Освітня парадигма професіоналізації управління на засадах лідерства : монографія. Київ : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 380 с.
10. Кононець Н.В. Дидактичні основи ресурсно-орієнтованого навчання дисциплін комп'ютерного циклу студентів аграрних коледжів. (Дис. докт. пед. наук). Полтава, 2016. 473 с.
11. Романовський О.Г. Підготовка майбутніх інженерів до управлінської діяльності: монографія. Харків : Основа, 2001. 312 с.

Nestulia S. Experimental review of the efficiency of the didactic system of forming the leadership competence of future bachelors on management in the university's educational environment

The article is devoted to the results of the pedagogical experiment on the experimental verification of the effectiveness of the didactic system of forming the leadership competence of future bachelors in management in the educational environment of the university, which consists of the following subsystems: conceptual-target, which includes: the purpose of the didactic system; social order by highly qualified specialists in the field of knowledge 07 "Administration and administration of specialty", 073 "Management"; university development strategy, concept, methodological approaches, didactic and specific principles of leadership development of future bachelors in management; structural-content, which reflects the content of education of future bachelors in management, aimed at forming their leadership competencies; process-technological, which contains the technological support of the process of forming the leadership competence of future bachelors in management – pedagogical technologies, forms, methods, teaching aids, most favorable for the successful formation of the leadership competence of future bachelors of management in the educational environment of the university, and positions the study of the discipline "Bases of Leadership". As a didactic project; motivational, which is distinguished for the purpose of development of motivation for leadership, providing positive motivation for training and future professional activity, the process of forming the leadership competence of future bachelors of management during the studying at the university as a whole; diagnostic and productive, which provides monitoring of the formation of leadership competency of future bachelors in management in the educational environment of the University with the help of criterion-level and diagnostic tools.

The positive dynamics in the formation of the leadership competence of the future bachelor of management in the educational environment of the university after the formative stage of the pedagogical experiment was recorded.

Key words: leadership competence, bachelor, management, didactic system, pedagogical experiment.